לא הוו צריכי. שנסתפקו מן המן שבכליהם: **אל ארץ נושבת.** מעבר הירדן ואילך שהיא חשובה מארץ סיחון ועוג כלשכמן במשה שהיה מתאוה ליכנס לה וקרי לה טובה[ה]: **קצה ארץ כנען.** בערבות מואב ששם מת משה שהיא ארץ האמורי ועל שפת הירדן שהוא קצה כניסת ארץ כנען: **חסר שלשים.** שנסתפקו מעונות שהוליאו ממלריס דכתיב (שמות טז) ויסעו מאילים ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילים ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני וכתיב בתריה בשבתו על סיר הבשר וגו' וכתיב (שם) הנני ממטיר לכם לחם אלמא בששה עשר באייר המן התחיל לירד[ו]: **ויבאו בני ישראל.** שלשים יום עמדו בערבות מואב לבכי ומשנלטוה יהושע להסיען הכינו להם צידה לדרך ג' ימים ובשלישי עברו את הירדן דכתיב בעוד שלשת ימים וכתיב בעשור לחדש הראשון: **לא שלשים ושלשה למפרע.** והן עשרה דניסן ועשריס וג' לאדר למפרע והוא שבעה באדר ו' ימים עברו ממנו ועשריס ושלשה הרי כ"ט שאדר חסר הוא[ז]: **שלש מצות.** חדש וערלה וכלאים: **כגניסן לארץ.** שהרי במדבר לא זרעו ולא קצרו ולא נטעו: **והוא הדין שינהגו.** החדש מפורש בו מושב וקסבר כל מקום שאתם יושבים משמע וערלה וכלאים מק"ו: **שאין איסורו איסור עולם.** אלא כל שאה עשר בניסן דכתיב[ח] עד עשר[ט]: **ואין איסורו איסור הנאה.** דתנן (מנחות דף עא.) קולר לשחת ומאכיל לבהמה: **ויש היתר לאיסורו.** וביום שאה עשר עצמו איסורו מותר אם יש עומר קרב: **כלאים שאיסורן איסור עולם.** זרע חטה וחרצן אסורים הנפנים לעולם: **ואסורין בהנאה.** דכתיב (דברים כב) תקדש[י] לשון הקדש[יא]: **והוא הדין לערלה בשתים.** אף הערלה באה בק"ו זה בשני הוכחות אע"פ שהשלישי אין בה שאין איסורו איסור עולם מיהו איסור הנאה הוא ואין לו היתר בתוך ימי איסורו: **רבי אלעזר בר"ש.** פליג אלאבוה וסבר דחדש אינו נוהג בח"ל והערלה וכלאים אינו אלא הלכה או דברי סופרים כדלקמן: כל

אקרוב עומר והדר אכול אלא למ"ד לאחר ירושה וישיבה ניכול לאלתר לא הוו צריכי דכתיב [1]ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד בואם אל קצה ארץ כנען [2]אי אפשר לומר עד בואם אל ארץ נושבת שכבר נאמר אל קצה ארץ כנען וא"א לומר אל קצה ארץ כנען שהרי כבר נאמר עד בואם אל ארץ נושבת הא כיצד בשבעה באדר מת משה ופסק מן מלירד[3] והיו מסתפקין ממן שבכליהם עד ששה עשר בניסן תניא אידך ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי ארבעים שנה אכלו והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו אלא לומר לך עונות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן [4]תניא אידך [5]בשבעה באדר מת משה ובשבעה באדר נולד מנין שבשבעה באדר מת שנאמר [2]וימת שם משה עבד ה' וכתיב [3]ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום וכתיב [4]ויהי אחרי מות משה עבד ה' וכתיב [5]משה עבדי מת ועתה קום עבור וכתיב [6]עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמר הכינו לכם צידה כי בעוד שלשת ימים [7]תעברו את הירדן וכתיב [7]והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון צא מהן שלשים ושלשה ימים למפרע הא למדת שבשבעה באדר מת משה ומנין שבשבעה באדר נולד משה שנאמר [8]ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא שאין ת"ל היום מה ת"ל היום [9]מלמד שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש שנאמר [9]את מספר ימיך אמלא תניא ר"ש בן יוחי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ ונוהגות בין בארץ בין בחוצה לארץ והוא הדין שינהגו ומה חדש שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו נוהג בין בארץ בין בח"ל כלאים שאיסורן איסור עולם ואיסורן איסור הנאה ואין היתר לאיסורן אינו דין שינהגו בין בארץ בין בח"ל והוא הדין לערלה בשתים [10]רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כל

אקרוב עומר והדר אכול. בירושלמי[ט] מקשה למה לא אכלו מלה מחדש ויבא עשה דנערב תאכלו מצות וידחה לא תעשה דחדש ומתרץ דאין עשה דקודם הדבור דוחה ל"ת דאחר הדבור אי נמי יש לומר דגזירה היא דאשון אמר שניא[א]: **ובני ישראל אכלו את המן מ' שנה אי אפשר** בו'. וא"ת אמאי לא מפיק ליה כולה מילתא בהדיא דכתיב (יהושע ה) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת[ב] הפסח ולא היה עוד לבני ישראל מן אלמא דעד השתא הוה להו לישראל ושמא ניחא ליה למידרש מדברי תורה: **עד בואם אל ארץ נושבת.** פי' בקונטרס היינו מעבר לירדן ואילך דאשובה מארץ סיחון ועוג עד בואם אל קצה ארץ כנען היינו על שפת הירדן שהוא קצה ארץ כנען והיינו ארץ סיחון ועוג וי"מ איפכא דארץ נושבת היינו ארץ סיחון ועוג וקרי ליה נושבת לפי שקרובה למדבר ומפקא ממדבר והוא ישוב וקצה ארץ כנען היינו סוף ארץ כנען: **צא מהן ל"ג למפרע.** פי' בקונטרס שלשים יום עמדו בערבות מואב לבכי ומשנלטוה יהושע להסיען הכינו להם צידה לדרך ג' ימים כדכתיב בעוד שלשת ימים אתם עוברים נמצא שכלו שלשים יום אבל משה בז' בניסן ולמחרת ביום ח' דיבר הקב"ה עם יהושע שקודם לכן לא דיבר עמו שאין השכינה שורה אתמול עצבות[ג] והיינו דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש והקשה ר"י מקרא אחרינא דכתיב ביהושע (ג) ויהי מקצה שלשת ימים ויאמר יהושע אל העם התקדשו כי מחר יעשה ה' בקרבכם נפלאות ומקצה שלשת ימים היינו יום עשירי[ד] וקאמר הו למחר אלמא בי"א עברו וקרא קאמר בעשור לחדש וי"מ שהקב"ה דיבר עם יהושע ביום ג' דאבל משה שהוא ז' בניסן ולא"ג דאין שכינה שורה אתמול עצבות מ"מ מקצת היום[ה] ככולו[ו] וקאמר להו בעוד שלשת ימים תעברו את הירדן לבד מאותו יום שעומד בו ויהושע אמר להם מקצה ג' ימים עם אותו יום שנתייחד עמו הדבור דהיינו ל"ב כי מחר יעשה ה' נפלאות דהיינו ל"ג יום ויום עשירי בחודש ודוחק הוא דבעוד שלשת ימיס דקאמר הקב"ה חלוק ממקצה שלשת ימיס דקאמר יהושע ועוד לא הוי כמו בעוד שלשת ימיס ישא פרעה (בראשית מ) דהתם הוי בתוך שלשה ימיס כדכתיב (שם) ויהי ביום השלישי יום הולדת את פרעה וגו' לפיכך יש לייחס פירוש ראשון דודאי לא דיבר עמו אלא דוקא ביום ל"א לאחר משה דהיינו ח' ניסן ואמר לו הקב"ה בעוד שלשת ימיס עם אותו יום שעמד בו דהיינו יום עשירי תעבורו ומקצה שלשת ימיס דקאמר יהושע[ז] להעם היינו סוף יום שני שסמוך ליום ג' וזהו ביום ל"ב בסופו סמוך לתחלת יום ל"ג כמו ההוא דפסחים (דף יח:) במיפק תרתי ועייל תלת וכן מצינו בירמיה (לד) דכתיב מקץ שבע שנים תשלחו איש את עבדו ופריך בערכין (דף לג.) מאי קאמר שבע והלא עבד יוצא בשש[ח] ומשני שש לגמכר ושבע לגרלע פי' שאם פגע בו יובל שנת ז' לרציעתו או למכירתו[ט] תשלחהו אלמא אע"ג שהיובל משמט מתחלתו[י] קורא מקץ שבע שנים הכא נמי קרי תחילת יום ג' מקצה שלשת ימיס: **שאין איסורו איסור עולם.** פי' בקונטרס אלא כל ט"ז בלבד ויש היתר לאיסורו שביום ט"ז איסורו ניתר אם עומר קרב ולפי זה אתיא כר' יהודה דאמר במנחות בפרק ר' ישמעאל (דף סח.) דכל ט"ז אסור כי ליכא עומר ואיכא למאן דאמר התם האיר המזרח מתיר: **והוא הדין לערלה בשתים.** פי' בקונטרס אע"ג דאין איסורו איסור עולם דמותרת בשנה רביעית מיהו איסורו איסור הנאה ואין לו היתר תוך ימי איסורו והקשה ר"ת הרי הפרי שגדל בשני ערלה אסור לעולם ואין לו היתר[ה] ופי' ר"ת דערלה זו בשנה רביעית קאמר[ו] דיש היתר לאיסורו על ידי פדיון[ז] אבל בשתים ר"ל איסורו איסור עולם ואיסור הנאה והר"ר י"ט פירש דבערלה ממש קאמר דיש היתר לאיסורו והכי פירושו יש היתר לגרוס איסור ולנוטעים[ח] וכלאים אסור לגדלם ולזורעם[ט] והקשה לו רבינו תם דקתני בספרי יש היתר לאחר איסורו משמע שהאיסור נפקע[י] וה"ר משה מפונטייז"א מפרש דערלה יש היתר לאיסורו על ידי ב"ד דפרי ערלה אסורין עד ט"ו בשבט[יא] ואם חיסרו ב"ד חדש כשליו הרי ממהרין יום התירן וכן חדש דחדש אסור עד י"ז בניסן ואם חסרו ב"ד חדש אחר נמצא שממהרין יום התירו מה שאין כן בכלאים שאין ב"ד יכולים להתירן בשום ענין ועוד אומר ר"י דאחילן קאי דיש היתר לאיסורו לפרי שגדל בו דאינו נאסר מה שגדל לאחר ג' שנים וכן קנה שיבולת אין התבואה נאסרת משום חדש מה שגדל בקנה השבולת לאחר העומר הואיל והשריש קודם העומר[יא] ולפי זה אתי אפילו למ"ד האיר המזרח מתיר[יב]:

והוא הדין לערלה בשתים. ואם תאמר טבל ותרומה ומעשר[כ] גילף מק"ו דחדש דנוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ או במה מצינו שהרי איסורו

לא הוו צריכי. שנסתפקו מן המן שבכליהם: **אל ארץ נושבת.** מעבר הירדן ואילך שהיא חשובה מארץ סיחון ועוג כלשכמן במשה שהיה מתאוה ליכנס לה וקרי לה טובה[ה]: **קצה ארץ כנען.** בערבות מואב ששם מת משה שהיא ארץ האמורי ועל שפת הירדן שהוא קצה כניסת ארץ כנען: **חסר שלשים.** שנסתפקו מעונות שהוליאו ממלריס דכתיב (שמות טז) ויסעו מאילים ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילים ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני וכתיב בתריה בשבתו על סיר הבשר וגו' וכתיב (שם) הנני ממטיר לכם לחם אלמא בששה עשר באייר המן התחיל לירד[ו]: **ויבאו בני ישראל.** שלשים יום עמדו בערבות מואב לבכי ומשנלטוה יהושע להסיען הכינו להם צידה לדרך ג' ימים ובשלישי עברו את הירדן דכתיב בעוד שלשת ימים וכתיב בעשור לחדש הראשון: **לא שלשים ושלשה למפרע.** והן עשרה דניסן ועשריס וג' לאדר למפרע והוא שבעה באדר ו' ימים עברו ממנו ועשריס ושלשה הרי כ"ט שאדר חסר הוא[ז]: **שלש מצות.** חדש וערלה וכלאים: **כגניסן לארץ.** שהרי במדבר לא זרעו ולא קצרו ולא נטעו: **והוא הדין שינהגו.** החדש מפורש בו מושב וקסבר כל מקום שאתם יושבים משמע וערלה וכלאים מק"ו: **שאין איסורו איסור עולם.** אלא כל שאה עשר בניסן דכתיב[ח] עד עשר[ט]: **ואין איסורו איסור הנאה.** דתנן (מנחות דף עא.) קולר לשחת ומאכיל לבהמה: **ויש היתר לאיסורו.** וביום שאה עשר עצמו איסורו מותר אם יש עומר קרב: **כלאים שאיסורן איסור עולם.** זרע חטה וחרצן אסורים הנפנים לעולם: **ואסורין בהנאה.** דכתיב (דברים כב) תקדש[י] לשון הקדש[יא]: **והוא הדין לערלה בשתים.** אף הערלה באה בק"ו זה בשני הוכחות אע"פ שהשלישי אין בה שאין איסורו איסור עולם מיהו איסור הנאה הוא ואין לו היתר בתוך ימי איסורו: **רבי אלעזר בר"ש.** פליג אלאבוה וסבר דחדש אינו נוהג בח"ל והערלה וכלאים אינו אלא הלכה או דברי סופרים כדלקמן:

1. ובני ישראל אכלו את המן עד באם אל ארץ נושבת עד באם אל קצה ארץ כנען אכלו את המן עד בואם אל ארץ נושבת:
2. ויבא ישראל כל העדה מדבר צין לנסעיהם על פי יי ויחנו ברפידים ואין מים לשתות העם:
3. ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה:
4. ויהי אחרי מות משה עבד יי ויאמר יי אל יהושע בן נון משרת משה לאמר:
5. משה עבדי מת ועתה קום עבר את הירדן הזה אתה וכל העם הזה אל הארץ אשר אני נתן להם לבני ישראל:
6. עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמר הכינו לכם צידה כי בעוד שלשת ימים אתם עברים את הירדן הזה לבוא לרשת את הארץ אשר יי אלהיכם נתן לכם לרשתה:
7. והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון ויחנו בגלגל בקצה מזרחי ירחו:
8. ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא ויי אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה:
9. לא תהיה משכבלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא:

שמות כג כו

גליון הש"ס

גמ' ר"א ב"ר שמעון אומר. פליג על אבוהי וכן שבת מד ע"א: **רש"י** ד"ה ואסורין בהנאה וכו' לשון הקדש. אין זה המקבלת לקמן מו ע"ב וע"ש:

מוסף רש"י

אל ארץ נושבת. לאחר שעברו את הירדן (פ"א שאותה שבעבר הירדן מיושבת וטובה שנאמר מעברה נא ואחלה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן ותרגום של נושבת יתבתא ר"ל מיושבת) (שמות שז לה). **והיו מסתפקין ממן שבכליהם.** שליקטו בשבעה באדר (יהושע ה יא). **חסר שלושים יום.** שהרי בט"ו באייר ירד להם המן תחילה וכט"ו בניסן פסק שנאמר ויבאו בני המן ממחרת (שמות שז לה). **הכינו לכם צידה.** בכל דבר הצריך לדרך וכלי זיינם למלחמה אמר להם לתקן שאם אתה אומר במאכל ומשתה הרי היו מסתפקים במן שבכליהם עד ט"ז בניסן וכו'. **בעוד שלשת ימים.** בסוף שלשת ימים בעוד שתהיו כאן שלשת ימים ואחר תעברו (יהושע א יא). **בן מאה ועשרים שנה אנכי היום.** היום מלאו ימי ושנותי ביום זה מולדתי ביום זה אמות (דברים לא ב) **שלשים ושלשה ימים למפרע.** שלשים יום באלו של משה ושלשה ימים שהכינו להם לידה (מגילה יג.). **בן מאה ועשרים שנה אנכי היום.** היום מלאו ימי ושנותי, כדאי הלידה שתכפר על המיתה (שם).

מוסף תוספות

א. כדאמרינן (יבמות כ.) בה"ג דהוה דחי עשה דיבום לאו דאלמנה מן הארוסין אלא דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה. תוס' עוץ. ב. ומה שאמר יהושע כי בעוד שלשת ימים היינו בסוף שנים תעשה שמיטה דשביעית סופה משמטת, וכן פרש"י בפי' יהושע בעוד שלשת ימים, בעוד בסוף, עוד תתעבבו כאן ג' ימים ולאחר מכאן תעברו משמע שרוצה לומר שברביעי עברו, תוס' עוץ. ג. ואפילו מאן דלית ליה מקצת היום ככולו לענין שלשים של אבלות (מ"ק יז:) מ"מ קליש ליה אבלות ואין כאן עצבות כל כך. תוס' עוץ. ד. בתוס' עוץ כתוב. דהיינו כשהשלים שש ונרצע וחל יובל באמצע שנה שביעית, יובל מוציאו ואפי' לא נכנס בשביעית אלא יום אחד כשחל יובל מוציאו מיד. (ועי' מהרש"א). ה. שהרי ערלה זו מה שנאסר בה איסור עולם דפירות של תוך שלש שנקראים ערלה אינם מותרים לעולם ושלאחר שלש לא נאסרו מעולם ואין דין ערלה בהם. ריטב"א. והעץ לא נאסר אפילו בתוך ימי ערלה דכתיב את פריו. רמב"ן. מה שאין כן בחדש. תוס' הרא"ש. ו. ובכל עניני ערלה קאמר ולפי שבא איסורו משום ערלה כוללו עם הערלה ורבעי יש היתר לאיסורו ע"י חילול אבל ערלה גופה אתיא אף בשלשה. תוס' הרא"ש. ז. או להביא לירושלים. תוס' פסחים מד: ח. שהאדם זורע קודם לעומר תבואתו אעפ"י שנאסרת בחדש וכן הערלה מותר לנטוע אילן שהוא נעשה ערלה. רמב"ן. ט. דכתיב לא תזרע כלאים. רמב"ן. י. דאלמא בהיתר הנאה הדברים אמורים ולא בהיתר מעשה שהוא קודם האיסור. ריטב"א. יא. ובכורים. תוס' הרא"ש.

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

עין משפט נר מצוה

תה א **ב** מיי' פ"ט מהל' שמיטה הלכה ב סמג עשין קמט:

תו ג מיי' פ"א שם הלכה ח:

תז ד מיי' פ"י מהלכות מאכלות אסורות הל' ב סמג לאוין קמב טוש"ע י"ד סימן רלג סעיף ב:

תח ה מיי' שם הלכה י סמג לאוין קמד טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ח:

תט ו מיי' שם הלכה ח סמג לאוין קמה טוש"ע שם סימן רלו סעיף סט:

תי ז מיי' שם הלכה י סמג לאוין קמד טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ח:

תיא ח מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ט י:

תיב ט מיי' שם הלכה [יא] יב ופ"ח מהל' כלאים הלכה יד טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף סט:

מוסף תוספות

א. וכיון דתרומות ומעשרות לא נהיגי אין כאן איסור טבל שאינו בא אלא מכחן. תוס' הרא"ש. ב. וראית פני הבית. עצ"ל. וביכורים בקריאת שם. תוס' הרא"ש. ג. דהיינו בזמן שבית המקדש קיים וכל יושביה עליה כדכתיב ביובל לכל יושביה. ריטב"א. ד. ונפקא זכות הלוקח. שם. ה. נפקא המלוה מנכסי הלוה וחזור שעבודו ללוה. שם.

תום' ר"י הזקן

תנן התם. בערלה פ"ג [מ"ט]. **החדש אסור.** לאוכלו בכל מקום עד עבור זמן הקרבת העומר דהיינו ט"ז בניסן כדאיתא במנחות פרק ר' ישמעאל [סח, א]. **הלכות מדינה.** מה שנהגו בני המדינה. **סוריא.** ארם צובא, וכבשה דוד, וכבוש יחיד לאו שמיה כבוש. ומתוך שהיא סמוכה לארץ ישראל מחמירים בה טפי מחו"ל. **יורד.** בתוך הכרם ולוקח מן העובד כוכבים מאותן שכבר נלקטו שספק הוא דאי אפשר בחו"ל מותר כדלקמן. ומיירי שהכרם ודאי ערלה, ומשום הכי בעינן שלא יראנו לוקט. ופי' ספק ערלה דרישא דמתניתין, כגון שיש לעובד כוכבים כרם של ערלה ומוכר חוצה לה פירות ולא ידוע אי משל כרם של ערלה הם או ממקום אחר באו דומיא דכרם נטוע ירק. **יורד ולוקט.** יורד הישראל בכרם ולוקט העובד כוכבים מן הכלאים בידיו ובלבד שלא יטול הישראל בידיו. מסתברא דקסבר הא דתנן ערלה וכלאי הכרם אסורים דוקא בשל ישראל כדפרישנא, ומשום הכי לא ילקוט ביד, והכי מסתברא, דאלת"ה מאי דעתיה הא ערלה והכלאים אסורים אפילו משל עובד כוכבים אף ע"פ שלא ילקוט ביד אסורים. ומסתברא דרבי יוחנן פליג עליה דמר בריה דרבינא בערלה דקסבר דודאי אסור וספיקא מותר. ובכלאים נמי לאו הלכתא אלא בתרייהו תנן יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט, והכי תני בירושלמי [ערלה פ"ג ה"ז].

מיסורו איסור עולם ואין היתר לאיסורו בעודו טבל ותרומה וי"ל דאיכא למיפרך מה לחדש שכן אינו בשאלה תאמר בהני שהן בשאלה פי' שיכולין לשאול לחכם כדי לחזור מהפרשת תרומה ומעשר שהפרים[ב] וטבל אע"ג שאינו בשאלה דלעולם הוי טבל עד שתקנו מ"מ כיון דאיסורו אינו אלא מחמת תרומה ומעשר לא חמירי מייהו[א] עוד י"ל דאיכא למיפרך דלא דמי לחדש שהרי איסורו בא מאליו ולא ע"י מעשה אדם אבל טבל ותרומה איסורן בא ע"י מירוח[ב] שהוא מעשה אדם ושמא יש לדחות דחדש נמי בא ע"י אדם דהיינו החרישה והזריעה:

השמטת כספים חובת הגוף **היא.** פי' בקונטרס ולמה אתה אומר שהיא מצוה שנצטוו עליה אחר כניסתן לארץ כיון דחובת הגוף (ו) נצטוו עליה אף במדבר ומשני בזמן שאי אתה משמט קרקע כגון במדבר (ז) דליכא חרישה וזריעה אי אתה וכו' ופריך ואימא במקום שאתה משמט כלומר אף בזמן שבית המקדש קיים לא תנהג השמטת כספים אלא בארץ ומשני הכא רבייה קרא ת"ל כי קרא שמיטה דמשמע מ"מ וקשה דא"כ לא היה לו לומר ת"ל כי קרא שמיטה כיון (ח) דהתירון של קושיא הוא אלא הוה ליה למימר (ט) (אלא) אמר קרא כי קרא שמיטה ועוד קשה דהיאך נוכל לפרש לעיל שתנהוג שמיטת כספים במדבר והלא דין שמיטות אינו אלא לאחר ירושה וישיבה כדאמרינן בסוף פירקין (לקמן דף מ:) גדול תלמוד תורה שקדם לשמיטה ס"א שנה ונראה לי דשמטת כספים חובת הגוף הוא וא"כ פשיטא דנוהג אפילו בחוצה לארץ ומאי אתא ר"א בר' שמעון לאשמועינן ומשני לא צריכא לכדרבי יאשיה דאמר משום הקישא דמקשי כספים לקרקעות אילטריך למימר וגרסי' מהו דתימא במקום שאתה משמט קרקע דהיינו בארץ ישראל שהרי חובת קרקע היא אתה משמט כספים ובמקום שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים ואיכא בינייהו דאי אתה משמט כספים אבל אי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים ובמקום שאין אתה משמט קרקע אין אתה משמט כספים ת"ל כי קרא שמיטה לה' מכל מקום: שילוח עבדים חובת הגוף היא סד"א הואיל וכתיב[2] וקראתם דרור בארץ אין בחוצה לארץ לא תלמוד לומר יובל היא מכל מקום אם כן מה תלמוד לומר בארץ[ד] בזמן שהדרור נוהג בארץ נוהג בחוצה לארץ אין דרור נוהג בארץ אינו נוהג בחוצה לארץ[ה] תנן התם[ד] החדש אסור מן התורה בכל מקום[ה] ערלה הלכה[ו] והכלאים מדברי סופרים מאי הלכה אמר רב יהודה אמר שמואל[ו] הלכתא מדינה עולא אמר רבי יוחנן[ז] הלכה למשה מסיני א"ל עולא לרב יהודה בשלמא לדידי דאמינא הלכה למשה מסיני היינו דשני לן בין ספק ערלה לספק כלאים[ו] דתנן[ח] ספק ערלה בארץ אסור בסוריא מותר בחוצה לארץ יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט ואילו גבי כלאים[ט] תנן[ט] כרם הנטוע ירק וירק[י] נמכר חוצה לו בארץ אסור בסוריא מותר בחוצה לארץ יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד אלא לדידך

ניתני

[ו]כל מצוה שנצטוו ישראל קודם כניסתן לארץ נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ לאחר כניסתן לארץ אינה נוהגת אלא בארץ חוץ מן [א]השמטת כספים ושילוח עבדים שאע"פ שנצטוו עליהם לאחר כניסתן לארץ נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ השמטת כספים חובת הגוף היא לא נצרכא אלא [ב]לכדתניא [ג]דתניא רבי אומר [1]וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים [ב]בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים ואימא במקום שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ובמקום שאין אתה משמט קרקע אין אתה משמט כספים ת"ל כי קרא שמיטה לה' מכל מקום: שילוח עבדים חובת הגוף היא סד"א הואיל וכתיב [2]וקראתם דרור בארץ אין בחוצה לארץ לא תלמוד לומר יובל היא מכל מקום אם כן מה תלמוד לומר בארץ [ד]בזמן שהדרור נוהג בארץ נוהג בחוצה לארץ אין דרור נוהג בארץ אינו נוהג בחוצה לארץ [ה]תנן התם [ד]החדש אסור מן התורה בכל מקום [ה]ערלה הלכה [ו]והכלאים מדברי סופרים מאי הלכה אמר רב יהודה אמר שמואל [ו]הלכתא מדינה עולא אמר רבי יוחנן [ז]הלכה למשה מסיני א"ל עולא לרב יהודה בשלמא לדידי דאמינא הלכה למשה מסיני היינו דשני לן בין ספק ערלה לספק כלאים [ו]דתנן [ח]ספק ערלה בארץ אסור בסוריא מותר בחוצה לארץ יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט ואילו גבי כלאים [ט]תנן [ט]כרם הנטוע ירק וירק [י]נמכר חוצה לו בארץ אסור בסוריא מותר בחוצה לארץ יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד אלא לדידך

ניתני

כל מצוה שנצטוו ישראל. להנהיגה קודם שיכנסו לארץ דהיינו חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ: **חוץ מהשמטת כספים.** ולקמיה פריך הא נמי נצטוו עליה קודם לכן דהא חובת הגוף היא ומאי חוץ: **לא נצרכא אלא לדתניא.** דלא נצטוו עליה קודם לכן: **כזמן שאין שם משמט קרקע.** כגון במדבר ולאחר שנכנסו לארץ: **ואימא במקום כו'.** ולמעוטי חוצה לארץ אף בזמן [ח] הארץ: **אסור מן התורה בכ"מ.** קסבר מושב כל מקום שאתה יושבים משמע[ט]: **הלכתא מדינה.** הנהיגוהו הם עליהם בחוצה לארץ: **היינו דשני לן.** חמור ספק ערלה מספק כלאים. ספק ערלה ספק עברו עליה שלא שנים אי נמי פרדס שיש בו נטיעות ערלה ושאר נטיעות ולקט עובד כוכבים מן הפירות ואין ידוע מהיכן: **בסוריא.** היא ארם צובה שכבש דוד וסנפה עם ארץ ישראל וקסבר כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש[י] הלכך ספיקו מותר. ולקמן (דף לט.) פרכינן ואי הלכה למשה מסיני היא בחוצה לארץ היאך מיקל בספיקה ומשיינן אימא כך נאמרה הלכה ספיקה מותר בחוצה לארץ ודאה אסור: **ובחוצה לארץ.** דרחיק טפי ולא מיחליף: **יורד.** ישראל ולוקח מן העובד כוכבים הלוקט מפרדס שיש בו נטיעות ילדות וזקנות וישראל יודע שהוא נכנס שם ולוקט לכתחלה: **ובלבד שלא יראנו.** ישראל כשהוא לוקט מן [ג] הערלה והא [ג] דתניא לעיל בסוריא מותר כשנלקט כבר אבל לכתחלה אינו אומר לו לך רד ולקוט: **כרם הנטוע ירק.** שזרע ירק בין הגפנים[ד] דה"ל כלאי הכרם: **וירק נמכר חוצה לו.** ויש לחוש שמא מירק שגדל בכרם הוא וה"ל ספק כלאים: **יורד.** עובד כוכבים ולוקט מן הכלאים ממש ומוכר לחבר: **ובלבד שלא יקוט.** החבר עצמו ביד. ואם אתה דערלה בחוצה לארץ דברי סופרים ולא הלכה למשה[ה] מאי שנא דלאחמיר בספק ערלה מספק כלאים:

ניתני

מסורת הש"ס

[ח] מוספתא דקדושין פ"א ה"י. [ט] [בדפו"י: לכדרבי דתניא וכו'. וכ"ה בתוס' וריטב"א. בכתי"י לכדתניא רבי אומר וכו'. ולפנינו בכרס"ל]. [ג] מ"ק ב: גיטין לו., [ד] ר"ה ט:, [ה] ערלה פ"ג מ"ט, [1] [ל"ל הלכות. (יעב"ץ)], [2] ערלה שם ברכות לו., [ו] ערלה שם ומוספתא סוף ערלה, [ז] [לעיל לו ע"א], [ח] [גיטין מז ע"א], [ט] [בדרים נט ע"א], [י] ר"ל"ה מריש חריעה" ליתא בכרס"י, ועיין רש"ש], [מ] [בדפו"י: דמירון], [כ] רש"א מ"ז, [ס] [ומימא נמי. רש"א], [ע] [שם ד"ה בזמן], [פ] [אל"ל בשביעית וכשאין], [צ] [דגיטין פ"ד ה"ג], [ק] [ויקרא כה, י], [ר] [ערכין נב ע"ב], [ש] [אל"ל ושמטת. וכן בסמוך], [ת] [מו"ק ב ע"ב], [א] [בסוס' טוף: מחדש], [ב] [ויקרא יט, יט],

תורה אור השלם

1. וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֶּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרֵעֵהוּ לֹא יִגֹּשׂ אֶת רֵעֵהוּ וְאֶת אָחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לַיְיָ׃

דברים טו ב

2. וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הִוא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשֻׁבוּ׃

ויקרא כה י

גליון הש"ם

גמ' נמכר חוצה לו **בארץ אסור.** עי' מרדכי המכה"ן ב"ב כד ע"א ד"ה אבל עינבי:

הגהות הב"ח

(**א**) רש"י ד"ה ומימא וכו' בזמן **הבית** הס"ד: (**ב**) ד"ה ובלבד וכו' לוקט מן הערלה. נ"ב כלומר ממה שהוא קפק ערלה: (**ג**) **בא"ד** והא **דתנן** לעיל: (**ד**) ד"ה כרס וכו' בין הגפנים. נ"ב כלומר וספק הוא אם מזרעו במיסוד וה"ל כלאי הכרס: (**ה**) ד"ה ובלבד וכו' למשה מסיני מאי: (**ו**) תוס' ד"ה השמטת וכו' הגוף היא נצטוו:

מוסף רש"י

וזה דבר השמיטה שמוט. כתיב בהשמטת כספים, אמאי כתיב תרי זימני שמיטה שמוט (מו"ק ב:). **בזמן שאי אתה משמט קרקע.** כגון עכשיו שבטלה קדושת הארץ, **אי אתה משמט כספים.** ואף על פי שהשמטת כספים חובת הגוף היא ואינה תלויה בארץ, יליפין בהיקישא דלא נהגא (גיטין לו.). **בסוריא.** ארם צובה שכבש דוד והוסיפה על גבול ארץ ישראל (ברכות לו.). ארם

לוכא וסמוכה לארץ ישראל וכיבשה דוד וחיברה לארץ ישראל שלא על פי הדיבור ובלא שיעיש רבוא וקרי ליה כיבוש יחיד (ע"ז ב:). **בחוצה לארץ.** הלוקח מן המשוך על הערלה ויודע הוא שיש בפרדסו זקנות ונטיעות, **יורד ולוקח.** היאמנו אף על פי שספק הוא אם יבא מן הנטיעות, **ובלבד שלא יראנו.** המבר כשהוא לוקטן מן הנטיעות (ברכות לו.).